

*Часнікова Олена Володимирівна,
кандидат педагогічних наук, старший
науковий співробітник відділу географії та
економіки Інституту педагогіки
НАПН України*

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ

Профільне навчання в старшій школі — важливий компонент модернізації загальної середньої освіти та одна з найбільш життєздатних освітніх реформ. У цієї ідеї нема опонентів, адже практико-орієнтоване навчання постало на часі. Профілізація з економічним спрямуванням потрібна як для забезпечення індивідуальних потреб школярів, які виявляють підвищений інтерес до вивчення окремих предметів, так і для професійного самовизначення старшокласників, їх успішної соціалізації, орієнтації на розвиток власних підприємницьких здібностей, виховання відповідальності за прийняття рішень тощо. Нині гостро відчувається соціальна потреба у створенні моделі сучасної національної школи, в якій повинні реалізовуватись нові ідеї щодо організації диференціації профільної економічної освіти. Вибудовується власна система профільної освіти, яка враховує наявні традиції та особливості.

Сучасні пошуки і технології функціонування національних освітніх систем, адаптує зарубіжний досвід профілізації шкільної освіти. Питання диференціації навчання розглядається у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Н. Аніскіна [2], Н. Білик, Л. Михайлик [3] розуміють під диференціацією навчання процес, який спрямований на виявлення творчих можливостей школярів та розвиток їх інтересів. Досвід профільної підготовки старшокласників в інших країнах вивчали О. Онищенко, А. Терещук тощо,

Більшість науковців схильні трактувати профільне навчання як форму диференціації та індивідуалізації за інтересами та проектною професією, що характеризується поглибленим вивченням певних предметних циклів, інколи — введенням нових, не передбачених базовим навчальним планом. Профіль навчання визначається кожним учнем. Залежно від вибору старшокласника школа потрібно створювати умови для диференціації. До стратегічних завдань та можливостей реалізації профільної освіти вітчизняні учені відносять поглиблення, розширення, збагачення, прискорення та проблематизацію навчального процесу.

В історії української системи освіти спостерігалась певна періодичність реалізації ідей диференційованої профільної освіти та уніфікації загальноосвітньої школи. Ці вектори розвитку сучасної освіти і до цієї пори залишаються об'єктом полеміки у педагогічній науці, серед педагогів-практиків, батьківської громадськості тощо.

Перехід на 12-річний термін навчання, який зараз здійснюється в Україні, передбачає організацію профільної економічної освіти та будується на основі

адаптованого досвіду організації профільної шкільної освіти Франції, Швеції, Польщі та інших європейських країн. Передбачено фуркацію на старшому ступені навчання: вибір тих або інших профілів у гімназіях, коледжах, ліцеях після закінчення єдиного загальноосвітнього ступеня школи.

Станом на сьогодні, заклади загальної середньої освіти забезпечують диференціацію навчання, пропонуючи профілі навчання за рахунок комбінацій базових, профільних предметів і курсів за вибором. Цим самим забезпечується гнучка система навчання, яка дає змогу обрати старшокласнику індивідуальну освітню програму. Разом з тим, ще не вирішено завдання забезпечення глибокої допрофесійної готовності та формування стійкої орієнтації на продовження навчання старшокласників.

Профільність напрямку визначається в першу чергу змістом навчання. Закономірно профілізація навчання призводить до скорочення інваріантного компонента. На відміну від звичних моделей шкіл з поглибленим вивченням окремих предметів, коли один-два предмети вивчаються за поглибленими програмами, а інші – на базовому рівні, реалізація профільного навчання можлива тільки за умови відносного скорочення навчального матеріалу непрофільних предметів. Профільні загальноосвітні предмети — предмети підвищеного рівня, що визначають спрямованість кожного конкретного профілю навчання. Сьогодні економіка є профільним предметом у соціально-економічному профілі, тому є обов'язковою для учнів, які вибрали даний профіль навчання.

Профільні навчальні економічні курси мають орієнтуватися на потреби вищої школи. Запровадження диференціації змісту освіти дозволить не перевантажувати викладання економіки предметами з основ наук і предметами гуманітарного циклу. Це дасть можливість подолати суттєвий розрив між шкільними навчальними програмами і програмами вищих закладів освіти. Зміст профільного предмета має відбивати знання, вміння та способів діяльності спектру професій економічної сфери суспільства, у тому числі і підприємницької діяльності.

Модель загальноосвітньої установи з профільним навчанням у ліцеї передбачає можливість різноманітних комбінацій навчальних предметів. Ця система повинна містити й елективні курси. Організація профільної підготовки розрізняється за способом формування індивідуального навчального плану учнів у зарубіжних країнах (Велика Британія, Шотландія, США) можливості вибору з безлічі курсів, пропонованих на весь період.

Як правило, школярі повинні вибрати від 15-ти до 25-ти навчальних курсів тривалістю до одного семестру. Аналогами таких курсів у вітчизняній системі освіти можна було б уважати навчальні модулі, з яких можна будувати безліч самостійних курсів. Тому, на нашу думку, слід переглянути підходи до побудови елективних курсів і передбачити можливість створення модульних курсів. Такі курси мають досить легко трансформуватися і найкращим чином виявляти інтереси учнів.

О. Онищенко зауважує, що «...нові форми організації навчання, які набувають популярності у світовій практиці: «неградуйовані школи» (без поділу на класи, але з проектною роботою за інтересами) і «школи без стін» [4]. Диференціація в англійській, американській та інших школах вже давно

вийшли за межі навчального процесу і відіграють важливу роль у реформуванні структури і змісту освіти. передбачає запровадження курсів навчання за спеціальними профільними програмами у профільних таборах, школах, творчих майстернях, майстер-класах та використання можливостей позаурочної, позакласної, позашкільної систем навчання тощо.

Навчання, з виходом за рамки вивчення традиційних предметів або тем, в системі елективних курсів з використанням можливостей варіативної складової навчального плану, реалізує збагачення профільного навчання.

Література

1. Про затвердження Концепції профільного навчання в старшій школі: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України № 10 / 13 від 25.09.2003 р. // Інформаційний збірник МОН України, 24 / 2013.— С. 3–15.
2. Аніскіна Н. О. Організація профільного навчання в сучасній школі / Н.О. Аніскіна.— Харків: Основа, 2013.— 176 с.
3. Білик Н., Михайлик Л. Організація учнів профільних класів на наукову діяльність / Н. Білик, Л. Михайлик // Директор школи.— № 23–24.— 2016.— С. 29.
4. Онищенко О. Освітня реформа: Профільна школа. Похвальні докори і викривальна похвала [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://osvita.ua/school/school_today. 5.
5. Профільне навчання: досвід упровадження, інноваційні технології. Упор. Л.Ф. Пашко, О.П. Коваленко, Л.І. Симоненко — Полтава: ПОШПО, 2013.— 196 с.
6. Терещук А. Зарубіжний досвід профільної підготовки старшокласників. – [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://www.google.com.ua/search?q=зарубіжний+досвід+профільної+підготовки+старшокласників>